

# A munkásság és a tisztviselő

Miőn a magyar proletariátus az őszirózsás októberi polgári forradalom sikertelenségeibe belefáradva magához ragadta az államhatalmat és kimondotta a proletárdiktatúrát, közte és a magyar intelligencia között nem voltak meg azok az éles ellentétek, amelyek az orosz forradalomban a proletariátus forradalmának kitérőrekor rögtön mutatkoztak. A magyar intelligencia már a polgári forradalom előkészítése folyamán sok szállal fűződött a munkássághoz. A burzsoázia nálunk tehetetlenül kiejtette a gyepőt a kezéből, polgárháború nem előzte meg a proletárdiktatúra létesítését és így az intelligenciának még a burzsoáziából eredő része sem állt felélenül ellenségesen szemben a proletariátus forradalmával. Az értelmiség proletáreredetű része pedig egyenesen rokonszenvvel fogadta ezt a forradalmat. Mindamellett a proletárdiktatúra mai stádiumában kezdik éreztetni hatásukat a kapitalizmus örökségei. A haláltüstökön ragadja az élet, a halálraítélt kapitalista társadalom ránk maradt ideológiája befurakodik az új társadalmi szervezetbe. A proletárdiktatúra még nem volt képes és még sokáig nem lesz képes a tőkés gazdasági intézmények kommunista átszervezésével együtt az

azekből az intézményekből fakadt gondolkodást is a feiekből kiverni és előrelátható, hogy a társadalmi élet minden terén sokáig fognak még zavarólag hatni és harcokat előidézni oly ideológiák, melyek az új gazdasági körülmények hatása alatt csak lassan és vonakodva fogják helyüket egészségesebbeknek, a kommunista társadalomnak megfelelően állászöbbacknak és egészségesebbeknek átadni.

Kapitalista örökség az ellentét a szellemi munkát végző tisztviselő és a testmunkát végző munkás között. A Tanácsköztársaság hiába deklarálta munkásnak a tisztviselőt, hiába volt meg a proletárforradalom eddigi menetében és van meg ma is a jóakarát mindkét munkásrétegben a kapitalista osztály által mesterségesen életrekeltett és folyton táplált ellentét kiküszöbölésére a vita, amely a két munkásréteg viszonyáról mindenfelé megindult és kezd éles hangneművé válni, bizonyítja, hogy a Tanácskormány deklarációja

*Prolet*  
*Szöveg*

még nem oldotta meg a kérdést, hogy itt egy mélyen gyökeredző probléma egy deklarációnál gyökeresebb megoldásra vár. A kölcsönös jóakarát, amely mind a két munkásréteget áthatja, bizonyára sokat lendít e kérdés megvizsgálásánál. — mert megakadályozza, hogy egyik munkásrétegben bizalmatlanság támadjon a másik iránt, — de a jóakarát nem elég oly kérdések megoldásánál, melyeknek gyökerei mélyen a termelési rendbe nyulnak le.

## I.

A testi munka tulajdonképpen éppugy szellemi munka, mint az általában ugynevezett szellemi munka. Minden emberi tevékenység, még a legegyszerűbb is, az emberi agyon keresztül történik, de főleg a munkafolyamat céltudatos tevékenység, ez a céltudatosság elképzelhetetlen egy igen magas fokú szellemi működés nélkül. A Kapital ama híres részében, melyben Marx a munkafolyamatot uolárhettelességgel elemzi, a következőképpen fejezi ki ezt a lényt: „A pók olv műveleteket véggez, melyek hasonlítanak a takács műveleteihez és a méh nem egy emberi építőmestert szővenit meg viaszcellái szerkezetével. De, ami eleve megkülönbözteti a legrosszabb építőmestert a legjobb méhtől az az, hogy előbbi a cellát megépítette feieben mielőtt viaszba öntötte. A munkafolyamat végén olv eredmény mutatkozik, amely annak elején már a munkás feieben, te-

hát képzeletben megevolt. A munkás nemcsak alakját változtatja meg a természetes anyagnak, hanem egyszersmind célját is megvalósítja ebben, tudatos célját, mely cselekvése módját és mikéntjét törvényként meghatározza s amelynek akarátát alá kell rendelnie. " Minden munka eszerint végső fokon szellemi működés és tulajdonképpen pontatlan szótlárás és kimutatható okokból támadt, tudatos rosszszándékkal ápoli megkülönböztetés az, mikor a termelő munkát, de főleg a munkást testi és szellemi kategóriák alá vonták.

Miként a testi munka végső fokon, szellemi munka, ugy a szellemi munkának mindenkoron testi mozgások a kísérői. És habár ezek a testi mozgások nem alkatrészei is a szellemi munkának és utóbbtól tudományosan elhatárolhatók, mégis oly tudományos műszert nem hozott még létre az emberi gondolkodás, amely egy munka-termékben a test és a szellem munkáját lemérni tudná. De a kapitalista társadalomban erre nem is volt szükség. A kapitalistát a munka-termékben nem az érdekelte, mennyi abban a szellem és mennyi abban a test munkája, a kapitalistát a munkafolyamat eme fiziologiai része egyáltalában nem érdekelte, a kapitalistát és az egész kapitalizmust a munkának csak az a társadalmi tulajdonsága érdekelte, hogy értéket volt képes termelni, még pedig oly értéket, a

mely a saját ujrapiótlásához szükséges értéknél nagyobb volt. És érdekelte a kapitalizmust az a jogviszony, melyben a munka tulajdonosával állt és amely lehetővé tette, hogy a fönnt említett érték-többletet a kapitalista kisajátíthassa. Ebből a szempontból a kapitalizmus nagyon is egyenlőnek tekintett minden fajta munkát. A testi munkát éppugy ennek a célnak rendelté alá, mint ahogy a szellemi munkát is csak összetett, de nem magasabb rendű testimunkának tekintette, amelyet csak abból a szempontból vizsgált, hogy a maga fenntartásán és ujrapiótlásán felül mennyi érték-többletet termel a kapitalista kisajátítás céljaira.

Pontosan lemérni ezt az érték-többletet a kapitalista nem volt képes. De épp oly kevésbé volt képes egész pontosan a testi munkánál érvényesíteni a polgári közgazdaság működő törvényeit. A munkabér megállapításában történelmi és erkölcsi erők is szerepeltek és nagy szerepet játszott a ki-

zárkányoltak kisebb vagy nagyobb ellentállása is, mellyel a munkabérnek saját létfölkételeik színvonala alá súlyosztását is eltűrték, vagy pedig ellenkezően, szervezett erejükkel a politikai gazdaság törvényeinek rideg érvényesülését megakadályozták. Az ugynevezett szellemi munkát a kapitalista csak összetett testi munkának tekintette, de az összetevődés mértékét vakon működő társadalmi törvények szabályozták, amelyek lehetővé tették, hogy az ugynevezett szellemi munka bére gyakran a testi munka bére alá sülvedt és a kapitalizmus igen jól értett ahhoz, hogy a legnagyobb találmányokat ellenérték nélkül sajátítsa ki magának. A legtöbb joggal szellemi munkának nevezett munkát, a tudósok tiszta elméleti munkáját csak vonakodva és szűkmarkuan fizette meg. S azt a szellemi munkát, mely a termelésben közvetlenül vett részt, pl. a mérnök munkáját sem tekintette a testi munkás munkájánál lényegesebb munkának. Őt egyedül a munka hozadéka és ennek a hozadéknak a megosztása az egyes osztályok közt érdekelte és fittyet hányt arra, hogy ez a munka testi vagy szellemi eredetű-e?

Rudas László.

Vörös újság 5/31